

Věda

Věda je rozsáhlý, velmi komplexní fenomén, navíc propojený četnými vazbami s jinými fenomény, jež náleží do oboru jejího zájmu, ale také s takovými, které si bere na pomoc nebo od kterých naopak očekává pomoc a podporu jako odměnu za své vlastní služby. Velmi důležitá je v tomto ohledu především obousměrná vazba mezi vědou a technikou. Tím vším se nemůžeme zabývat, ale musíme si toho být stále vědomi a nezapomínat na to. Samo slovo „věda“ poukazuje k nejdůležitější stránce vědy, totiž k vědění. Podobně tomu je už v latinském slovu „scientia“, odvozeném od slovesa „scire“. Lze proto předpokládat, že nedostatky, meze a nepřítomnost vědění a tudíž také vědy a vědecké práce vůbec můžeme vidět všude tam, kde vědci něco nevědí, a to nikoliv pouze jednotliví vědci, ale zejména kde to nevědí ani jiní vědci. Jednotlivý vědec nemůže vědět všechno; právě proto se vyvinula a nadále stále mocněji uplatňuje jednak tzv. odborná specializace, jednak vědecká spolupráce. Obojí stojí na předpokladu, že vposledu není rozhodující, co ví anebo neví konkrétní vědec, ba ani co vědí všichni vědci jednoho oboru, nýbrž co vědí všichni vědci všech oborů a co zahrnují všechny vědní disciplíny dohromady (tedy ne pouze to, co je aktuálně přítomno ve vědomí všech vědců, ale co je nějak zaznamenáno a co lze dešifrovat). Ovšem ani nejkrajnější specializace a nejúčinnější dělba práce tohoto druhu nemůže vést a nevede k vyčerpávajícímu vědeckému poznání, neboť především jednotlivé poznatky a tzv. fakta jsou pouhou abstrakcí, platnou jen v jistém rámci a za vymezených podmínek, zatímco na druhé straně je sjednocení všech takových poznatků vždycky obrovským problémem, už proto, že různé vědní obory užívají nejen různých metod bádání, ale také protože hovoří odlišnými jazyky (což představuje značnou potíž pro dorozumění a vážnou překážku spolupráce). Kromě toho každé jednotlivé faktum nebo úzce vymezená skupina či uspořádaná množina fakt má smysl a význam jen v určitých širších kontextech dvojího druhu, totiž v kontextech jednak věcných, „reálných“, jednak myšlenkových, „teoretických“. Poznat a vědět něco „faktického“ znamená vždycky stát na nějakých předpokladech, které ve formulaci samotného poznatku nejsou vysloveny. Skutečná věda začíná teprve tam, kde si je vědec těchto nevyslovených předpokladů vědom, tj. kde o nich také ví, a to neméně přesně, než ví ve svých faktických poznatcích a znalostech, které výslovně formuluje.

(Písek, 940402-2.)